

Відтак одним із результативних механізмів усунення факторів тінізації економіки є підвищення рівня ефективності правового впливу за умови врахування допустимості та меж державного регулювання, в тому числі у приватній сфері, нейтралізації деформацій економіко-правової свідомості: правового нігілізму та правового ідеалізму.

ЦЕХАН Д. М.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права,
кандидат юридичних наук

СТРАТЕГІЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ БОРОТЬБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ В УМОВАХ НОВОЇ МОДЕЛІ КРИМІНАЛЬНОГО ПЕРЕСЛІДУВАННЯ

Реалізація державою своїх функцій вимагає формування чітких вихідних засад та дороговказу з метою своєчасного створення дієвих стратегій, моделей, концепцій та програм. Фактично, мова йде про вироблення ідеології діяльності держави у тих чи інших сферах її відповідальності. У контексті цього, не є виключенням і боротьба зі злочинністю, ідеологічна основа якої залишається розмитою та невизначеною. Можна підтримати позицію Б. Я. Гаврилова, який наголошує, що під час реалізації кримінальної політики відсутні як правило будь-які конкретні дані про соціальні наслідки майбутніх змін кримінальної репресії, а також про ресурсну вартість окремих законопроектів, а також стосовно того чи згідне суспільство його фінансувати, без чого у країнах із стійкими системами кримінального правосуддя не приймається жоден кримінальний закон, який встановлює злочинність чи покарання за злочинну поведінку (Гаврилов Б. Я. Современная уголовная политика России: цифры и факты. — М., 2008. — С. 8–9).

У відповідності до ст. 3 Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» основними завданнями у сфері розбудови державності є боротьба зі злочинністю шляхом поліпшення координації роботи правоохоронних органів, оптимізації їх структури, належного забезпечення їх діяльності. Такий підхід законодавця видається дво-яким та дискусійним, що потребує детальнішого аналізу. З одного боку включивши боротьбу зі злочинністю до основних напрямів розвитку державності законодавець безумовно підкреслив важливість цієї складової на надав їй пріоритетного значення поряд з іншими напрямками. Водночас, на нашу думку, складність та важливість правоохоронної функції держави, особливо і період становлення та транзитивного

стану суспільства дозволяє стверджувати про необхідність визначення останньої як самостійного елементу на пряму діяльності системи державних інституцій на рівні аналізованого закону. Одним із сегментів, що знаходиться у стані активного реформування є оперативно-розшукова діяльність, яка протягом всього історичного періоду була найдієвішим інструментом боротьби зі злочинністю. Сформована в радянський період парадигма оперативно-розшукової діяльності, припускала розглядати її як другорядну, спеціальну діяльність, урегульовану на рівні наказів і інструкцій, покликану обслуговувати діяльність кримінально-процесуальну й безпосередньо не пов'язану з державною безпекою (Шарихин А. Е. Новая парадигма оперативно-розыскной деятельности и ее роль в обеспечении экономической безопасности России: монография / А. Е. Шарихин. — М.: Академия экономической безопасности МВД России, 2007. — С. 294.). Більше того, формування нової моделі кримінального переслідування взагалі нівелює можливість використання окремих інструментів у протидії злочинності. У зв'язку з цим та з урахуванням практики роботи оперативних та слідчих підрозділів можна стверджувати, що існує необхідність чіткого визначення стратегії розвитку оперативно-розшукової діяльності як самостійної організаційно-правової форми боротьби зі злочинністю.

Практика закордонних країн свідчить, що оперативно-розшукові прийоми й методи використовуються як для одержання інформації про кримінальне середовище з метою вжиття превентивних заходів, так і для проведення прихованого розслідування для одержання доказів злочинної діяльності, пошуку свідків у справі, розшуку майна, одержаного злочинним шляхом, і вироблення ефективного механізму протидії легалізації (відмиванню) злочинних доходів, забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства тощо (Шарихин А. Е. Новая парадигма оперативно-розыскной деятельности и ее роль в обеспечении экономической безопасности России: монография / А. Е. Шарихин. — М.: Академия экономической безопасности МВД России, 2007. — С. 294).

Таким же чином фактично вирішено питання у рамках угод і договорів про міжнародне співробітництво в боротьбі із транснаціональною організованою злочинністю, де оперативно-розшукові заходи (контрольована поставка, електронне спостереження, інші форми спостереження, а також агентурні операції), розглядаються як спеціальні методи розслідування. У контексті цього, можна відзначити прогресивність побудови нового Кримінального процесуального кодексу України, глава 21 якого визначає негласні слідчі (розшукові) дії.

Водночас, проведене реформування моделі кримінального переслідування повністю не враховує: складність оперативної обстановки як на рівні держави так і окремих регіонів, наявність суспільного запиту на інтенсивний наступ на організовану злочинність, зміну системи

економічних відносин і як наслідок потребу у нових засобах протидії економічній злочинності тощо.

У контексті наведеного та з урахуванням існуючої моделі кримінального переслідування, стратегія розвитку оперативно-розшукової діяльності має охоплювати такі напрями:

- детальна правова регламентація оперативно-розшукового переслідування;
- розширення підстав для проведення оперативно-розшукової діяльності з метою забезпечення реалізації принципів ініціативності та наступальності у боротьбі зі злочинністю;
- розроблення та прийняття спеціального нормативно-правового акту щодо боротьби з економічною злочинністю із визначенням додаткових прав спеціальних суб'єктів;
- формування концепції та правове забезпечення реалізації оперативними підрозділами профілактичної функції;
- створення правової основи для забезпечення постійного оперативного контролю за кримінальним середовищем;
- розроблення правової основи для оперативно-розшукової протидії злочинності неповнолітніх.

Вибір таких напрямів розвитку ОРД як засобу адекватного реагування на реальні загрози з боку злочинності, обумовлений як характером небезпеки, так і новим концептуальним підходом, що базується на сучасному сприйнятті оперативно-розшукової діяльності.

МАРЧУК А. І.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права,
кандидат юридичних наук

ГУМАНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНО- ВИКОНАВЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА В КОНТЕКСТІ АДАПТАЦІЇ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЗАСУДЖЕНОГО ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ

Одним із напрямків розвитку сучасної пенітенціарної політики держави є гуманізація кримінально-виконавчого законодавства, з урахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду, міжнародних стандартів. Водночас, об'єктивні труднощі та суб'єктивні прорахунки у реформуванні Державної кримінально-виконавчої системи призводять до того, що цей процес ускладнює виправлення та ре соціалізацію засуджених, а також протирічить політиці економічного раціоналізму.